

http://www.turansam.org

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2017; Cilt: 9/SONBAHAR, Sayı: 36
TURAN-CSR International Scientific Peer-Reviewed, Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2017; Volume: 9/AUTUMN, Issue: 36
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041

(71)

Doç. Dr. H. Yunus TAŞ³²⁴; Yrd. Doç. Dr. Mahmut KÜÇÜKOĞLU³²⁵; Öğr. Gör. Mehmet DEMİRDÖĞMEZ³²⁶

BÖLGESEL KALKINMADA SOSYAL ALTYAPI FAKTÖRÜ SOCIAL INFRASTRUCTURE FACTOR IN REGIONAL DEVELOPMENT

ÖZ

Sanayi devrimi ile birlikte görülmeye başlanan bölgesel dengesizlikler özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından iktisadi ve siyasi gündemde yer almaya başlamıştır. Bölgesel dengesizlikler, bölgelerarası ve bölge içi gelişmişlik farkları, günümüz dünyasının en önemli problemlerinden biridir. Bunun sonucu olarak tüm ülkeler çözüm arayışı içine girmişlerdir. Türkiye'de çok belirgin olan bölgeler arası gelişmişlik farkları, bölgesel politikalarımızdaki aksaklıkları açıkça göz önüne sermektedir. Altyapı yatırımları, belirli bir ekonomik alanda üretim şartlarının yaratılması ya da gerçekleşmesini sağlayan ekonomik, kurumsal ve sosyal düzenin tümünü ilgilendiren her çeşit yatırımdır. "Yeni bölgesel kalkınma" anlayışına göre, sosyal altyapıyı ve teknolojik ilerlemeyi geliştirecek yatırımlar, en az fiziki altyapı yatırımları kadar önemlidir. Kamu yatırımlarının ve maddi altyapıdaki iyileştirmelerin bölgesel refahın artmasında etkili olabilmesi için sosyal altyapıdaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, doğrudan doğruya bölge halkının yaşam kalitesini etkileyecek sosyal altyapı yatırımlarının bölge kalkınmasındaki önemi ve etkisi ele alınarak, konuyla ilgili görüş ve önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Dengesizlik, Altyapı Yatırımı, Sosyal Altyapı.

ABSTRACT

The regional imbalances, which have begun to be seen together with the industrial revolution, After World War II, he started to take part in the economic and political agenda. Regional imbalances, regional differences and intra-regional development differences are one of the most important problems of today's world. As a result, all countries have sought solutions. The developmental differences between regions, which are very evident in Turkey, clearly show the defects in our regional politics. Infrastructure investments are all kinds of investment that deals with the whole of the economic, institutional and social order that allows the creation or realization of production conditions in a particular economic area. According to the "new regional development" approach, investments to improve social infrastructure and technological progress are as important as physical infrastructure investments. In order for public investments and improvements in the financial infrastructure to be effective in increasing regional welfare, it is necessary to overcome the deficiencies in social infrastructure.

In this study, the implications and effects of social infrastructure investments that directly affect the quality of life of the people of the region will be discussed and suggestions will be made.

Keywords: *Development, Regional Development, Regional Imbalance, Infrastructure Investment, Social Infrastructure.*

³²⁴ Yalova Üniversitesi, İİBF, Yalova Merkez Kampüsü / TÜRKİYE, yunus.tas@yalova.edu.tr,

³²⁵ Harran Üniversitesi, Şanlıurfa MYO, Şanlıurfa / TÜRKİYE (mkucukoglu@ harran.edu.tr)

³²⁶ Harran Üniversitesi, Birecik MYO, Birecik -Şanlıurfa / TÜRKİYE (mdemirdogmaz@gmail.com.tr)

<http://www.turansam.org>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2017; Cilt: 9/SONBAHAR, Sayı: 36
TURAN-CSR International Scientific Peer-Reviewed, Refereed Journal; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2017; Volume: 9/AUTUMN, Issue: 36
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

GİRİŞ

Az gelişmiş bölgelere, bu bölgelerden elde edilen bütçe gelirin çok üzerinde harcama yapmak, planlı dönemin yatırım ve harcama politikalarının en temel özelliklerindedir. Kamu yatırım politikaları yanında, özel yatırımları da az gelişmiş bölgelere çekebilmek için yapılan devlet yardımları, uygulanan personel politikaları ve altyapıya ilişkin düzenlemeler bölgelerarası dengesizliği gidermede kullanılan başlıca kamu araçları olmuştur.

Belirli bir ekonomik alanda üretim şartlarının yaratılması ya da gerçekleşmesini sağlayan ekonomik, kurumsal ve sosyal düzenin tümünü ilgilendiren her çeşit yatırım altyapı yatırımdır. Az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında sosyal altyapı yatırımlarının artırılması en az kamu yatırımları ve maddi altyapı kadar önemlidir. Kamu yatırımlarının ve maddi altyapıdaki iyileştirmelerin bölgesel refahın artmasında etkili olabilmesi için sosyal altyapıdaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, az gelişmiş bölgelerin kalkınması için gerekli olan maddi altyapı, doğal altyapı, beşeri altyapı ve bütün bu altyapı unsurlarının bir anlam ifade edebilmesini sağlayacak ve bölge halkının yaşam kalitesini doğrudan etkileyecek sosyal altyapı yatırımlarının bölge kalkınmasındaki önemi ve etkisi ele alınacaktır.

1) Kavramsal Çerçeve

Toplum içinde ortaya çıkan ihtiyaçların, özelemlerin yoğunlaşım umut ve idealler haline gelmesi ve somutlaşarak bir amaçlaşım aşamasına girmesi aslında ulusal bilinçlenme sürecidir. Kalkınma, ulusal bilincin planlı politikalar halinde gerçekleşmesidir.

Ekonominin bütünleşmesinde, birey başına düşen reel gelirin artmasında; beslenme, konut, su, elektrik, sosyal güvenlik, giyim, eğlence ve kültürel imkânlar vb. tüketim kalıplarının değişim karmaşıklaşmasında ve fiili çalışma saatlerinin kısaltılmasında, dış ticaretin ve genellikle dış ilişkilerin önemli artışlar ve yapı değişiklikleri göstermesinde köklü, hızlı değişimlerin ve dönüşümlerin meydana getirilmesi Sosyal Altyapı ile gerçekleşmektedir.

Bölgesel Kalkınma; Kalkınma, ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal yapılarının değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve giderek toplumun refahının artmasıdır.

Bölgesel kalkınma kavramı, makroekonomik amaçları gerçekleştirmede kalkınma çabalarının bölge düzeyine indirilerek ulusal kalkınmanın bir unsuru olarak görülmeye başlanmıştır. Bölgesel kalkınma kavramının ekonomi literatürüne girişi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşmiş, ekonomik ve sosyal kalkınma sorunu mekânsal bir boyut kazanmıştır. (İldırar, 2004: 15 – 16).

Bölgesel kalkınma, “sanayileşmenin belli bölgelerde toplanması sonucu ortaya çıkan bu eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla geri kalmış bölgelerin sanayileştirilerek ülke içinde adil bir refah dağılımının sağlanması” olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde bölgesel ekonomik kalkınma, çok daha profesyonelce yürütülen, yerel ölçekte kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasında sıkı işbirliğini öngören, yerel ekonominin kendi kapasitesinin daha çok geliştirilmesini hedefleyen, yeni girişimciler yaratarak ve var olan firmaları daha da geliştirerek ekonomik büyümeyi amaçlayan bir politika olarak görülmektedir.

Bunun yanında, yerel düzeyde ekonomik kalkınma, ortak bir kentsel bölgede ya da yörede yer alan ortak yerel kaynakları paylaşan yerel topluluklar ve yönetimlerle, işletmelerin işbirliğini ve eşgüdümü eylemde bulunabilmelerini, bölge içinde kendi konumlarını ve karşılıklı bağımlılıklarını daha iyi kavramalarını, verimli ve etkin çalışma için gerekli ortamı sağlamalarını, yerelde ve daha büyük pazarlarda rekabeti ve işbirliğini tekrar gözden geçirmelerini de gerektirir. (Bayraktutan,1994:188)

Bu süreçte, özellikle yerel kamu otoriteleri, bölgedeki hizmetlerin dağıtımının planlamasında ve eşgüdümünde liderlik görevi üstlenir, yerel stratejik kalkınma planları hazırlar ve genel kamu yararı için zorunlu altyapı yatırımlarını gerçekleştirirler.

Sosyal Altyapı; Belirli bir ekonomik alanda üretim ortamlarının oluşturulması ya da gerçekleşmesini sağlayan ekonomik, kurumsal ve sosyal düzenin tümünü ilgilendiren her çeşit yatırım altyapı yatırımdır.

Kamu yatırımlarının yol, su, enerji gibi fiziki altyapı yatırımlarından eğitim, sağlık, eğlenme ve dinlenme merkezleri, spor tesisleri, kültürel mekânların artırılması gibi sosyal altyapı yatırımlarına kadar çok çeşitli türleri vardır.

Az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında sosyal altyapı yatırımlarının artırılması en az kamu yatırımları ve maddi altyapı kadar önemlidir. Kamu yatırımlarının ve maddi altyapıdaki iyileştirmelerin bölgesel refahın artmasında etkili olabilmesi için sosyal altyapıdaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

2) Bölgesel Dengesizlik Türleri

En geniş tanımıyla bölgesel dengesizlik; nüfus, tarımsal yapı, para piyasaları, ulaşım ve haberleşme imkânları ile sağlık ve eğitim hizmetlerindeki etkinlik düzeylerindeki farklılıklardır. Bölgesel dengesizliği, sosyal, politik ve ekonomik fırsat eşitsizliği gibi birçok şekilde anlamlandırmak da mümkündür (Stilwill, 1972: 7).

Ülkemizde bölgeler arasında; kişi başına düşen GSYİH, işsizlik oranı, okuma yazma oranı gibi sosyo-ekonomik göstergeler bakımından önemli gelişmişlik farklılıkları görülebilmektedir. Bu farklılıklar kaynakların yetersiz dağılımı ve etkin kullanım eksikliği, uygun olmayan topoğrafik yapı, zor iklim şartları, , dağınık yerleşim yapısı ve yetersiz yatırım gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. (Akşahin, 2008: 94- 95).

Bütün ülkelerde rastlanılan dengesizlikleri niteliklerine göre; Tabii ve Coğrafi Dengesizlikler ile Ekonomik Dengesizlikler ve Sosyal-Kültürel Dengesizlikler şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Tabii ve Coğrafi dengesizlikler; Bu tür dengesizlikler, doğal kaynakların ve fiziksel koşulların doğrudan sonucu olan dengesizliklerdir. Bir bölgenin sahip olduğu doğal kaynakları ve coğrafi şartları o bölgenin diğer bölgelerden ayıran önemli karakteristik özelliklerindedir. Bu gibi şartların değiştirilme imkânları olmadığı için veya değiştirilme imkânları çok sınırlı olduğu için olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilir. Denize ve ticaret merkezlerine yakınlığı, iklim şartları, yeryüzü şekilleri, toprağının verimliliği, gibi özellikleri bölgelerin gelişmişliğini belirlemektedir. Diğer yandan ulaşım imkânı, iklim, yer altı ve yerüstü kaynaklar bakımından yetersiz olması belirli bölgelerde ekonomik yatırım yapılmasını karlı olmaktan çıkararak, bölgenin gelişimini engelleyebilir. Denizlere ve nehirlerle kıyısı olan ülke ve bölgeler diğer ülke ve bölgelere göre gelişmeye daha uygundur. Kıyı ve liman bölgeleri, zengin maden yataklarının bulunduğu bölgeler ve verimliliği yüksek tarım bölgeleri ile dağlık ve kurak ve bölgeler arasındaki dengesizlikler, bu alandaki önemli örneklerdir. (Elmas, 2001: 20- 21).

Ekonomik ve Sosyal Dengesizlikler ; İktisadi dengesizlik, dar anlamda ekonomik fırsat eşitsizliği kavramına da tabi tutulmaktadır. Bu tür farklılıklar, üretim faktörlerinin her bölgedeki dağılımının farklı oranlarda olmasından kaynaklanmaktadır. Üretimde ileri teknolojinin kullanılması üretimde verimliliği bölgelere göre değiştirmekte olup bu da bölgesel dengesizliklere neden olmaktadır.

Sosyal ve Kültürel Dengesizlikler; Bu tür dengesizlik, farklı bölgelerde yaşayan insanların yararlandıkları kamu hizmetlerinin miktarı ve kalitesi arasındaki farklılıklarla ilgilidir. Bu farklılıklar eğitim, sağlık, yol, su, elektrik, sinema, otel, parklar ve sosyal imkanlar gibi toplumsal hizmetlerin verimliliğinde de ortaya çıkmaktadır. Sosyal ve kültürel imkanlardan bireylerin eşit ölçüde istifade edememeleri bölgesel dengesizliğin bir başka boyutu olup; eğitim ve sağlık, gibi fırsatlarda bölgeler arası eşitsizliğin var olmasıdır Sosyal dengesizlikler, insanların davranışları ve değer yargıları arasındaki farklılıklardır. Bu farklılık, bölgeler arası dengesizliklere neden olmaktadır. (Dinler, 2005, 97).

Bölgeler arası gelişmişlik farkının giderilmesi amacıyla hangi faktörün ne derecede uygulanacağı bölgenin genel yapısına göre şekillenmekle birlikte, az gelişmiş bölgelerdeki yatırımcılar için çekici olan mali teşvikler, verimlilik ve yenilik düzeyini artırmak amacıyla eğitim ve öğretim düzeyinin iyileştirilmesi, yenilik ve AR-GE'nin teşvik edilmesi, bölge yatırımcıları için pozitif dışsallık oluşturmak amacıyla alt yapı yatırımlarının hızlandırılması, üretken yatırımların artırılması ve KOBİ' lerin üretime katılmalarının teşvik edilmesine yönelik politikalar uygulanmaktadır (Uzay,2005:54-55).

3) Altyapı Yatırımlarının Tanımı ve Çeşitleri

Altyapı yatırımları; toplumun refah seviyesini artırıcı, hizmet ve üretim faaliyeti girdilerinin maliyetini düşürücü nitelikte olan ve devlet tarafından yapılması gereken yatırımlar olarak tarif edilebilir. Bu yatırımlar yüksek maliyetli olduğu ve gelir getirme özelliği olmadığı için özel sektör tarafından üstlenilmemektedir. Altyapı yatırımları idari otoriteyi gerektirdiği için özel sektör altyapı yatırımlarına girebilmesi için devlet otoritesinden bazı tavizler ve imtiyazlar beklemektedir.

Altyapı; doğal, maddi, beşeri ve sosyal altyapı olarak dört ayrı alana ayrılmaktadır. (Erkan,1987:4)

Fonksiyonel açıdan yapılan ayırmda **Doğal altyapı**, bir ekonominin sahip olduğu yeraltı ve yer üstü zenginlikleriyle, doğal koşulları kapsamaktadır. Su kaynakları, deniz nehir göl, orman, arazi, arazinin yapısı, iklim ve maden kaynakları bir ülkenin sahip olduğu altyapı unsurlarıdır. **Maddi altyapı**; ekonominin ulaşım, yol, su, elektrik gibi temel donatımlarını kapsamaktadır. **Beşeri altyapı**; bir bölgede var olan vasıflı ve yeterli sayıda yetişmiş insangücünü ifade etmektedir. **Sosyal altyapı** ise; beslenme, konut, su, elektrik, eğitim,sağlık,sosyal güvenlik, giyim, eğlence, spor,sanat, ve kültürel imkanlar vb. gibi aslında en önemli altyapı unsurunu oluşturmaktadır.(Erkan,1995:229)

Ülkeler ve geri kalmış bölgelere üretici olarak veya altyapı yatırımları olarak kamu harcamaları yoluyla devlet doğrudan müdahale edebilir. Yani devlet nispi olarak geri kalmış bölgeye, o bölgeden elde ettiği kamu gelirinden daha fazla harcama yaparak, bölgeye ilave bir satın alma gücü kanalize edebilir. Böylece hem bölgede kanalize edilen satınalma gücü nedeniyle bir canlanma başlayacak, hem de yapılan kamu yatırımlarıyla bölgenin üretim kapasitesi arttırılacak ya da eksik olan altyapısı tamamlanarak bölge daha cazip ve yatırıma elverişli hale getirilebilecektir. (Kaya, 2009: 28).

4) Sosyal Altyapı-Kalkınma İlişkisi

Bölgesel cazibe ve ekonomik gelişme için gerekli olan ve yaşam kalitesini oluşturan faktörler şu şekilde sıralanır (Şenlier,Eryılmaz,2004:232-238):

- Bilgi; eğitim ve kalifiye işgücü, kamusal eğitim kalitesi, kamu araştırma gruplarının miktarı
- Sosyal Birleşme; nüfus yapısı, gelir farkı, demokratik katılım, kültürel çeşitlilik,
- Hizmetler; sağlık hizmetlerine erişebilirlik ve sağlık hizmetlerinin kalitesi, toplumsal destek veren hizmetler (eğitim, konut desteği, korunma); sosyal güvenlik ağı (gelir destekleyici programlar)
- Toplumsal Güvenlik; şiddetli suç düzeyi, kamunun güvenlik algılayışı,
- Konut Sahipliği; kullanılabilirlik
- Kamusal Ulaşım; kullanılabilirlik, kamu ulaşım sisteminin etkinliği ve erişebilirlik
- Çevresel Kalite; temiz hava, temiz su, boş arazi, yeşil mekânların kullanılabilirliği
- Kültür; rekreasyon ve yaşam konforları

Günümüzde bölgesel kalkınma süreci, demokratik- katılımlı bir yapıya çevrilmiştir (Özel, 2009: 174).

Yeni bölgesel kalkınma paradigmasına” göre, zengin bir altyapı, beşeri sermaye donanımı ve yeniliklere ve İnovasyon elverişli kurumsal altyapı gibi kapasitelere sahip olan bölgeler diğerlerine göre çok daha hızlı zenginleşmekte ve kalkınmaktadır. Yeni paradigma özellikle beşeri ve sosyal sermayenin önemini vurgulamakla, insani kalkınma yaklaşımı ile de uyumludur.

Türkiye’de kamu yatırımlarının bölgesel gelirin arttırılmasında ve bölgelerarası gelir farklılığının azaltılmasında önemli bir politika aracı olduğu açıktır. Özellikle en az gelişmiş olan Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinin iktisadi kalkınmasının hızlandırılması için bu bölgelerin hem sağlık ve eğitim gibi sosyal altyapı hem de ulaştırma gibi fiziki altyapı oluşturmaya yönelik kamu yatırımlarından daha fazla pay alması önerilmektedir. (Uzbay Pirili,2011:316)

Batıdan doğuya ve gelişmekte olan ülkelere kayan üretim yoğunluğu ile uluslar üstü boyut kazanan yer seçimi tercihleri şehirleri ve şehirlerin rekabetçiliğini öne çıkaran yeni bir bölgesel gelişme ve şehirleşme olgusunu da beraberinde getirmektedir. Ekonomik coğrafya iyi planlanıp, şehirlerin mekân ve yaşam kalitesi daha üst düzeylere yükseltilmesi durumunda, bu eğilim ülkemizin jeopolitik avantajlarını güçlendirecek, yatırımlar ve nitelikli insan kaynakları için çekim merkezi haline getirecektir. Bu amaca ulaşılabilmesi

büyüme, kalkınma, bölgesel gelişme ve mekânsal gelişme politikalarının uyumlu bir şekilde yürütülmesini öncekinden daha da önemli hale getirmektedir.

Bölgesel kalkınma politikaları kapsamında bütün yerleşim yerlerinde temel yaşam ve hayat kalitesi standartlarının sağlanması, genel kapsayıcı kalkınma ve fırsat eşitliği için mekânsal dezavantajların oluşturabileceği sorunların en alt seviyelere indirilmesi gerekir.

Şehirlerimizde aşırı ve kalitesiz büyüme, barınma, trafik, güvenlik, altyapı, sosyal bütünleşme ve çevre sorunları önemini korumaktadır. Şehirlerimizin önemli bir kısmının, bir taraftan bu tür riskleri yöneterek, uygun müdahalelerle yaşanabilir mekânlara dönüştürülmesi, diğer taraftan da kentsel imaj yönetimi ve markalaşma çabaları ile çekim merkezi olması gözetilmesi gereken konulardır.(X.BYKP:117)

Yapılan araştırmalar, günümüz ekonomisinde rekabet etmenin şartı olarak, mekân ve yaşam kalitesinin önemini desteklemektedir. Mekân kalitesinin, bilgi sektöründe çalışanları cezbediği ve özellikle ileri teknoloji kullanan kurumlar ile endüstrilerin desteklenmesinde çok önemli olduğu bilinmektedir. Yüksek teknolojiye sahip ekonomileri oluşturmak için mekân kalitesi, bölgesel stratejilerin en önemli parçası yapılmalıdır.

Refah ve hayat kalitesinin yükseltilmesi, ekonomik olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Çevreye ve zamana duyarlılık açısından daha hızlı akan kent içi ul aşım planlaması, engelliler için daha kullanılabilir mekânlar ve toplu taşıma, çalışan kadınlar için çocuk bakımevleri, daha temiz ve düzenli çevre bölgesel kalkınma için gerekli unsurlar olmaktadır.

Kaliteli istihdam imkanları ve girişimciliği teşvik eden, dış alemden yeni yatırımlar çekebilen, dış bağımlılığı az, ekonomik yapısında çeşitliliği ve kendi kendine yetebilen bir ekonomik yapı oluşturmak, küresel ve ulusal ekonomide yaşanan dönüşümlerin yerel ekonomi, işletmeler ve topluluk üzerinde oluşturabileceği olumsuzlukları azaltarak, kaynakların mal ve hizmetlerin etkin pazarlamasına imkan sağlanması gibi bölgesel kalkınmaya olumlu etkiler söz konusudur.

Bölgesel Kalkınma için düşünülen bazı hedefler de şunlar olabilir:

- Yerel ve bölgesel ekonominin, insan ve doğal kaynak gücünü iyi kullanarak, bölge ve yörenin ekonomik üstünlüğünü ve rekabet gücünü artırmak;
- Yerel olarak üretilen kendine özgü ürünlerin ve kaynakların daha iyi pazarlanmasının sağlanmasıyla yeni fırsatlar yakalamak ve yerel-bölgesel ekonomiye dışarıdan daha fazla kaynak girmesine yol açmak;
- Yerel halka daha fazla istihdam imkanları sunarak kariyer fırsatlarının oluşmasına yardımcı olmak;
- Dezavantajlı ve dışlanmış grupların yerel ekonomiye katılımını desteklemek.
- İşletmelerin daha verimli çalışabilmelerini sağlamak ve yeni işletmeleri çekebilmek için kentin altyapısını iyileştirmek ve yaşam kalitesini arttırmak.

Sonuç ve Değerlendirme

Bir ülkenin bölgeleri arasında ekonomik gelişmişlik farklarının olması bu farklılığın giderek artması ya da en azından azaltılamaması önemli sosyal sakıncalar doğurmakta, ekonomik farklılıklar sosyal farklılıklara da neden olmaktadır. Az gelişmiş bölgelerde hayat şartları zor olup, bu bölgedeki insanlar doğup büyüdükleri yörelerini, anne babalarını bırakıp istihdam imkânlarının fazla olduğu gelişmiş bölgelere göçmektedirler. Geri kalmış bölgede, üretimin, ücretlerin ve dolayısıyla satın alma gücünün düşük olması, bu bölgelerde sosyal hizmetlerin gelişmemesine neden olur. Bu bölgelerde sağlık ve eğitim hizmetleri yeterince gelişmemiş olup, sanatsal faaliyetler son derece sınırlı kalmaktadır.

Geride kalmış bölgelerdeki yetersiz altyapı, yetersiz sosyal hizmetler ve düşük satın alma gücü işletmelerin faaliyete geçmeleri için olumsuz koşullardır. Yeni işletmelerin bölgede faaliyete geçmemesi, olumsuz koşulların sürüp gitmesini ve bölge insanlarının göç etmesine neden olmaktadır. Mahrumiyet bölgesi olarak kabul edilen bu bölgelere devlet memuru göndermek bile güçleşmekte, dolayısıyla buradaki halkı bölge koşullarında yaşamaya terk etmek sosyal adaletsizliklere neden olmaktadır.

Dezavantajlı bölgelerde sadece fiziki ve alt yapı yatırımları bölgesel farklılıkların azaltılmasında yeterince etkili olmamaktadır. Aksine; eğitim (ilköğretim dahil), sağlık hizmetleri, sıhhi temizlik ve herkes için temiz içme suyu gibi temel hizmetlere erişimi kolaylaştıran kurumlar ve politikalarla başlanmalıdır. Bunlara ek olarak, hizmetlerin, insanların ve fikirlerin yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte taşınması için yollar, demiryolları, havaalanları, limanlar gibi hızlı ulaşım ve iletişim sistemlerini geliştirici yatırımlarda yapılmalıdır.

Sonuç itibariyle; az gelişmiş bölgelerin kalkınması için gerekli olan maddi altyapı, doğal altyapı, beşeri altyapı ve bütün bu altyapı unsurlarının bir anlam ifade edebilmesini sağlayacak ve bölge halkının yaşam kalitesini doğrudan etkileyecek sosyal altyapı yatırımları artırılmalıdır. Buna ek olarak bölge kalkınmasındaki önemi dikkate alınmalı ve insanların buldukları bölgelerden göç etmesini önlemek için, buldukları şehirde yaşamaktan mutlu olmaları sağlanarak kaliteli eğitim, sağlık ve her türlü kültürel ihtiyaçlarının tatmin edileceği, tam manasıyla sosyal altyapı unsurlarının karşılanması esastır.

KAYNAKÇA

1. Akşahin, Selenge B. (2008) *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, Yapısal Araçların Koordinasyonu ve Türkiye'nin Uyumuna*, AB Uzmanlık Tezi: Ankara.
2. Bayraktutan, Yusuf, (1994), *Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma* "Atatürk Ün. İİBF Dergisi, C: 10, S: 3-4
3. Dinler, Z. (2005) *Bölgesel İktisat*, Ekin Kitabevi, 7. Basım, Bursa.
4. Elmas, G. (2001) *Küresellesme Sürecinde Bölgesel Dengesizlikler AB ve Türkiye*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
5. Erkan, Hüsnü, (1987), *Sosyo-Ekonomik Bölgesel Gelişme*, Kavram Matbaası, İzmir,
6. Erkan, Hüsnü (1995), *"Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Türkiye'nin Bölgesel Kalkınma Politikası"*, **Gelişme İktisadı (Kuram, Eleştiri, Yorum)**, Beta Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul
7. Ildırar, M., (2004). *Bölgesel Gelişme ve Kalkınma Stratejileri*, Nobel Yayınları, Ankara.
8. Kaya, A. (2009) *Türkiye'de Bölgesel Net Mali Yansıma*, Maliye Bakanlığı Strateji Gelistirme Başkanlığı, Yayın No: 395, Ankara.
9. Onuncu BYKP, (2014-2018), Kalkınma Bakanlığı, Ankara
10. Özel, M. (2009) "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgelerarası Dengesizlik ve Yeni Yöneltil Birim Arayışları", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 64, Sayı 1. http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/dergi/pdf/64/1/7-ozel_mehmet.pdf, (03.10.2017).
11. Stilwill, Frank J.B. (1972) *Regional Economic Policy*, The Macmillian Press, London, 1972.
12. Şenlier Nihal, Eryılmaz Semiha Sultan, (2004) "Kentlerarası Rekabette İstanbul'un Yeri", **Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu**, DPT Yayını, Cilt: 2
13. Uzay, N., (2005). "Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi ve Kalkınma", Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:10, Sayı:3-4, Erzurum.
14. Uzbay Pirili, Meneviş, (2011), "Bölgesel Kalkınmada Kamu Yatırımlarının Rolü: Kuramsal Bir Değerlendirme" Ege Akademik Bakış, Cilt:11, Sayı:2